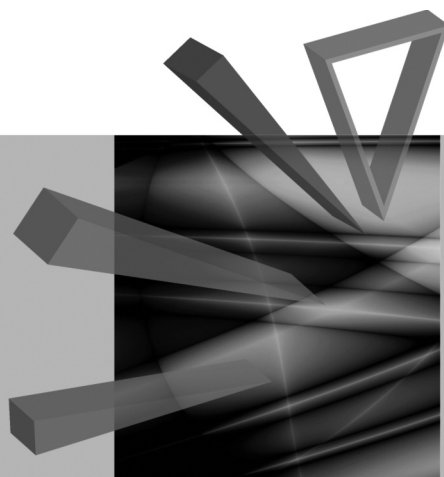

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Waclaw Jarmolowicz, Elzbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanislaw Swadzba,
Grazyna Wolska, Urszula Zagora-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Lopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politałaj: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań.....	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Katarzyna Czech

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

EWOLUCJA REALIZACJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W POLSCE

Streszczenie: Zrównoważony rozwój jest jednym z wyzwań gospodarki globalnej. Zaangażowanie Polski w jego urzeczywistnienie ma wielowymiarowy charakter. Postulaty ZR realizowano w Polsce już w procesie transformacji systemowej. Kolejne zobowiązania i dostosowania w tym zakresie były związane z procesem ubiegania się Polski o członkostwo w UE i negocjowania jego warunków. Instytucjonalne wsparcie w realizacji rozwoju o zrównoważonym charakterze zapewnia działalność Ministerstwa Gospodarki oraz organizacji pozarządowych. Wdrażanie Strategii ZR odbywa się w ramach Strategii Europa 2020. Wyznaczone w krajowym programie reform cele dla Polski kształtują się poniżej tych dla UE jako całości. Ich konsekwentna realizacja powinna jednak zagwarantować Polsce skuteczne osiągnięcie kolejnego etapu rozwoju łączącego aspekty ekonomiczne, społecznie i ekologiczne.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, strategia, Polska, Unia Europejska.

1. Wstęp

Zrównoważony rozwój (ZR) stał się jednym z istotnych wyzwań gospodarki globalnej. Waga problematyki przypisywanej rozwojowi o trwałym charakterze nabiera istotnego znaczenia zwłaszcza w okresie poważnych konsekwencji kryzysu ekonomicznego, odczuwanych obecnie przez prawie wszystkie kraje, a zwłaszcza te odgrywające najistotniejszą rolę w systemie współczesnej gospodarki globalnej.

Celem artykułu jest analiza poszczególnych etapów realizacji ZR w Polsce z uwzględnieniem specyficznych uwarunkowań związanych z procesem transformacji systemowej i integracji ze strukturami Unii Europejskiej.

Zasadniczą tezę stanowi stwierdzenie, że zaangażowanie Polski w realizację ZR jest wielowymiarowe, a decyzje w zakresie jego wdrażania miały często charakter autonomiczny i wyprzedzały wymogi wynikające z procesu ubiegania się, a potem członkostwa w Unii Europejskiej.

2. Zrównoważony rozwój w procesie transformacji polskiej gospodarki

Należy odnotować, że Polska jest jedynym krajem na świecie, który już na rok przed konferencją w Rio de Janeiro w 1992 r. przyjął uchwałę parlamentarną w sprawie polityki ekologicznej państwa, w której zawarto m.in. stwierdzenie, że „polityka ekologiczna powinna doprowadzić do sformułowania założeń polityki społeczno-gospodarczej na rok 1992 i na lata następne zgodnie z założeniami ekorozwoju, czyli zrównoważonego rozwoju”¹.

Podstawowe założenia ZR (ekorozwoju)² zostały sformułowane podczas obrad Okrągłego Stołu (w tzw. podstoliku ekologicznym). Wypracowane postulaty, w związku z wygranymi wyborami, stworzyły możliwość realizacji haseł ZR, które były wówczas popierane przez Solidarność. W 1991 r. Sejm przyjął politykę ekologiczną państwa, w której stwierdzono, że „Polityka ekorozwoju, to z jednej strony nadanie rozwojowi konsumpcji i produkcji oraz rozwojowi cywilizacyjnemu kierunku zachowującego w sposób trwały walory i zasoby środowiska, z której zaś czynna ochrona środowiska przyrodniczego. [...] Polityka ekorozwoju realizowana będzie poprzez egzekwowanie wymagań środowiska w każdej działalności społeczno-gospodarczej na terenie kraju oraz poprzez odpowiednią politykę w stosunku do krajów sąsiadujących, a także poprzez podnoszenie świadomości społeczeństwa o osobistej odpowiedzialności każdego obywatela za realizowanie ochrony środowiska i ochronę jego zasobów w miejscu pracy, zamieszkania i wypoczynku”³. Skuteczna polityka ekorozwoju powinna objąć wszystkie sektory życia gospodarczego. Deklaracja wyrażona w sejmowej ustawie potwierdziła wagę przypisywaną omawianym kwestiom w Polsce już na początku lat 90. Przyjęcie ustawy umożliwiło też rozpoczęcie procesu stanowienia prawa zgodnego z założeniami ZR.

Kolejnym elementem wyróżniającym Polskę jako kraj wdrażający ZR jest fakt, że jego założenia zostały już w 1997 r. wpisane do ustawy konstytucyjnej. Art. 5 Konstytucji RP mówi, że Rzeczpospolita Polska zobowiązana jest zapewnić ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju⁴.

Należy zauważyć, że procesy transformacji polityczno-społecznej lat 90. miały istotny wpływ na stan środowiska przyrodniczego poprzez ich wpływ na ograni-

¹ *Ocena zrównoważonego rozwoju (ekorozwoju) w procesie transformacji polskiej gospodarki. Ekspertyza*, red. S. Kozłowski, Zeszyty Naukowe PAN, Komitet Człowiek i Środowisko nr 30, Warszawa 2002, s. 11.

² Istotną cechą interpretacji pojęcia ZR w Polsce jest to, że w dokumentach instytucji państwa i instytucji działających na rzecz środowiska ZR jest utożsamiany z ekorozwojem, często są również traktowane zamiennie. Takie podejście najczęściej oznacza ograniczenie istoty ZR do analizy relacji gospodarka–środowisko z pominięciem kwestii społecznych. Dopiero członkostwo Polski w UE i powszechne stosowanie w jej ramach pojęcia ZR zmieniło to podejście (por. np. G. Zabłocki, *Rozwój zrównoważony, idee, efekty, kontrowersje*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 2002, s. 46-48).

³ Por. np. *Ocena zrównoważonego rozwoju...*, s. 13.

⁴ Konstytucja RP z dn. 2.04.1997, art. 5, por. np. <http://www.konstytucja-polski.pl>.

czenie emisji zanieczyszczeń, oszczędność wody i postęp w zakresie oczyszczania ścieków. Jednocześnie nie ulega wątpliwości, iż rosnąca produkcja przemysłowa, będąca efektem postępującego procesu transformacji i kształtowania się gospodarki rynkowej, spowodowała w drugiej połowie lat 90. wzrost ilości odpadów, zwiększenie materiałochłonności gospodarki i emisji tlenków azotu w transporcie samochodowym, a jednocześnie spadek nakładów budżetowych na ochronę środowiska. Procesy transformacyjne dotyczyły wszystkich aspektów gospodarki, polityki i życia społecznego. Biorąc pod uwagę wspomniane deklaracje, istotną rolę w tym procesie odegrał punkt widzenia uwzględniający postulaty rozwoju zrównoważonego.

3. Rola wybranych instytucji we wspieraniu realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce

Pod względem funkcjonowania na poziomie krajowym instytucji wspierających realizację ZR Polska także okazała się swego rodzaju pionierem. Zarządzeniem nr 32 Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 października 1994 r. powołano Komisję do spraw Ekorozwoju pod przewodnictwem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa⁵. Polska stała się więc jednym z pierwszych krajów, który w ten sposób odpowiedział na zalecenia Komisji Ekorozwoju ONZ (UN Commission Sustainable Development), która już w 1993 r., zaleciła rządowi powołanie krajowych organów koordynacji i nadzoru nad realizacją procesów ekorozwoju⁶. Regulamin pracy Komisji uwzględniał udział w jej posiedzeniach przedstawicieli świata nauki, ekspertów organizacji pozarządowych, przedstawicieli ekologicznych instytucji finansujących (NFOŚiGW, Ekofundusz, Bank Ochrony Środowiska) oraz przedstawicieli Sejmowej i Senackiej Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Mandat tej Komisji określał jej rolę jako głównego organu opiniotwórczego dla Prezesa Rady Ministrów w zakresie zgodności polityk i strategii sektorowych, aktów prawnych z zasadami ekorozwoju i z polityką ekologiczną państwa oraz jednego z głównych (po Radzie Ministrów i stałych komitetach RM) organów koordynacyjnych. Dotyczyło to zarówno działań międzyresortowych, jak i międzynarodowych w zakresie realizacji Agendy 21, a także zobowiązań wynikających z konwencji i protokołów globalnych. Praca Komisji spotykała się jednak z zarzutami. W odpowiedzi na nie rząd RP w październiku 1998 r. włączył sprawy ekorozwoju do prac stałego Komitetu Rady Ministrów do spraw Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju (KRMPRiZR).

Kolejnym podmiotem wspierającym od strony instytucjonalnej realizację ZR w Polsce miała być, powołana w 2002 r. Zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów, Rada ds. Zrównoważonego Rozwoju. Rada, która swoją działalność rozpoczęła

⁵ Uchwała Sejmu RP z dnia 19 stycznia 1995 w sprawie polityki zrównoważonego rozwoju, MP 95.4.47.

⁶ <http://www.unic.un.org.pl/johannesburg/komisja.php>.

w maju 2003 r., miała pełnić funkcję organu opiniodawczo-doradczego w sprawach dotyczących zrównoważonego rozwoju, należących do zadań i kompetencji Rady Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów⁷. Na jej czele stanął minister środowiska, a członkami zostali przedstawiciele ministerstw oraz reprezentanci m.in. nauki, związków zawodowych, ogólnokrajowych proekologicznych organizacji pozarządowych, przedsiębiorców⁸. Jej powstanie było związane z zakończonym we wrześniu 2002 r. Szczytem Ziemi w Johannesburgu. Do głównych wyników obrad szczytu należało przyjęcie dokumentów ważnych dla zrównoważonego rozwoju świata, takich jak Deklaracja polityczna oraz Plan wdrożeń. Dokumenty te określały wolę polityczną państw i organizacji w zakresie kontynuowania postanowień z Rio de Janeiro z 1992 r. i ich praktycznej realizacji. Przyjęcie przez Polskę wspomnianej Deklaracji oznaczało gotowość do realizacji zasad ZR, również tych zawartych w Planie wdrożeń. Powstaniu Rady sprzyjały również działania podjęte na poziomie Unii Europejskiej. Podczas obrad Rady Europejskiej w Göteborgu w czerwcu 2001 r. przyjęto propozycję Komisji Wspólnot Europejskich dotyczącą Strategii Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej, sformułowanej pod hasłem „Zrównoważona Europa dla lepszego świata”. Powstanie Rady było także związane z wymaganiami wynikającymi z istniejących w Polsce aktów prawnych i dokumentów⁹ uzasadniających istnienie instytucji o ogólnokrajowym zasięgu, odpowiadającej podobnym instytucjom na poziomie międzynarodowym. Skuteczność Rady została jednak oceniona negatywnie i już w 2005 r. podano w wątpliwość skuteczność jej funkcjonowania w formie interpelacji poselskiej. W odpowiedzi na nią zwrócono uwagę na konieczność zmian w jej funkcjonowaniu¹⁰. Możliwości wprowadzenia zmian okazały się jednak ograniczone, a ich efekty niewystarczające. W związku z tym w listopadzie 2010 r. decyzją Prezesa Rady Ministrów zniesiono Radę do spraw Zrównoważonego Rozwoju¹¹. W uzasadnieniu tej decyzji zwrócono uwagę, że Rada nie spełniła związanych z nią oczekiwań i nie stała się organem integrującym zagadnienia ochrony środowiska z zagadnieniami społecznymi i ekonomicznymi w poszczególnych dziedzinach gospodarki. Było to z pewnością spowodowane brakami zarówno w zasobach ludzkich, jak i finansowych, co utrudniło podejmowanie skutecznych działań związanych z gromadzeniem i analizą materiałów, strategii politycznych i ich oddziaływań, budowaniem zaangażowania społeczeństwa, tak aby wносить rzeczywistą

⁷ Jej powołanie wiązało się z likwidacją KRMPRIZR.

⁸ Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 107 z dnia 11 września 2002 w sprawie Utworzenia Rady do spraw Zrównoważonego Rozwoju, MP nr 40, poz. 629.

⁹ Oprócz wspomnianego art. Konstytucji RP należy wymienić ustawę Prawo ochrony środowiska z 2002 r. oraz Strategię zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 r.

¹⁰ Brak skuteczności był związany ze składem Rady, należało bowiem do niej wielu wiceministrów, którzy ze względu na różnorodne obowiązki nie uczestniczyli w spotkaniach Rady, ograniczając jej możliwości decyzyjne (brak *quorum*), lub uniemożliwiali zorganizowanie kolejnych spotkań Rady.

¹¹ Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 83 z dnia 16 listopada 2010 w sprawie zniesienia Rady do spraw Zrównoważonego Rozwoju, MP nr 87, poz. 1026.

wartość w debatę i procesy decyzyjne. Podjęcie decyzji o likwidacji Rady wynikało także z faktu, że odbyła ona jedynie dwa spotkania w 2003 r., a następnie, po zmianie kadencji, nie powołano jej nowych członków. Warto jednak odnotować, że projekt regulacji nie był objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Funkcję wiodącej instytucji wdrażającej ZR w Polsce pełni obecnie Ministerstwo Gospodarki. Jest to szczególnie ważne ze względu na brak koordynatora zarządzającego ZR na poziomie rządowym. Jego rolę odgrywa, w pewnym sensie, pole badawcze Zrównoważony Rozwój, realizowane w ramach Narodowego Programu Foresight Polska 2020¹². Wyzwania ZR zostały uwzględnione w procesie opracowywania założeń do dziewięciu strategii stanowiących podstawowy instrument realizacji strategii rozwoju średniookresowego Polski na lata 2011-2020, zgodnej z Planem uporządkowania strategii rozwoju, który został przyjęty przez Radę Ministrów w 2009 r.¹³ Szczególną uwagę zrównoważonemu rozwojowi przypisano w Strategii innowacyjności i efektywności gospodarki, której realizacja powinna zapewnić poprawę konkurencyjności polskiej gospodarki, postęp w tworzeniu gospodarki opartej na wiedzy oraz gospodarki tworzącej nowe miejsca pracy. Za jej przygotowanie odpowiada właśnie Ministerstwo Gospodarki.

Idea ZR od wielu lat jest bardzo aktywnie wspierana przez organizacje pozarządowe działające na szczeblu regionalnym i ogólnokrajowym w wielu krajach świata. Wiele z nich ma charakter międzynarodowy, tak jak Europejska Sieć Miast Zrównoważonego Rozwoju funkcjonująca w oparciu o Europejską Kartę Miast Zrównoważonego Rozwoju, podpisaną w 1994 r., zwaną kartą z Aalborga. Miasta, które podpisały kartę, zobowiązują się do przestrzegania sześciu zasad sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi miast zgodnie z postanowieniami Agendy 21 w kwestiach lokalnych¹⁴.

Fundacja Sendzimira jest jedną z wielu organizacji pozarządowych działających w Polsce. Inicjuje ona i wspiera projekty edukacyjne, badawcze i praktyczne mające na celu poprawę kondycji środowiska naturalnego i rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Uczestniczy w inicjatywach lokalnych, ogólnopolskich i międzynarodowych, których celem jest polepszenie jakości życia ludzi z zachowaniem równowagi przyrodniczej i z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych. Jej misja koncentruje się na promocji zrównoważonego rozwoju poprzez upowszechnianie i praktyczne wdrażanie jego założeń, zasad, wartości i narzędzi z nim związanych oraz zwiększanie świadomości społecznej w tym zakresie.

¹² *Foresight* to systematyczny przyszłościowy sposób docierania do informacji w celu budowania średnio- lub długookresowej wizji rozwojowej, jej kierunków i priorytetów, służący jako narzędzie do podejmowania bieżących decyzji i mobilizowania wspólnych działań.

¹³ W ramach Planu uporządkowania strategii rozwoju 41 dotychczas realizowanych strategii średnio i długookresowego rozwoju kraju zastąpiono dziewięcioma, które będą podlegać analizie z punktu widzenia spełniania warunków dotyczących struktury i podstawowych elementów zgodnie ze znowelizowaną ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Dla każdej z 9 strategii wskazano koordynatora.

¹⁴ Por. np. <http://www.agenda21.waw.pl>.

Jej główną ofertą edukacyjną jest obecnie realizacja programu „Wyzwania zrównoważonego rozwoju”, do którego celów należy¹⁵:

1) praktyczna realizacja zrównoważonego rozwoju w Polsce poprzez wspieranie i umożliwienie wprowadzenia jego zasad do praktyki polskich firm, przedsiębiorstw, a także instytucji publicznych i samorządów lokalnych;

2) kontynuacja zainicjowanego w naszym kraju procesu tworzenia środowiska specjalistów praktyków zrównoważonego rozwoju, osób posiadających wiedzę i doświadczenie umożliwiające wprowadzanie zasad zrównoważonego rozwoju w praktyce firm i innych instytucji;

3) opracowywanie i testowanie narzędzi i aplikacji zrównoważonego rozwoju w praktyce polskich firm i instytucji, w tym również przenoszenie na polski grunt dobrych rozwiązań i przykładów z Europy oraz ze świata, dostosowywanie ich do warunków polskich i wypracowywanie własnych rozwiązań na tej bazie.

Warto odnotować, że koordynacja działalności na rzecz ZR w skali międzynarodowej staje się coraz popularniejsza również na poziomie organizacji pozarządowych. Jedną z podjętych w ostatnim okresie interesujących inicjatyw jest Europejskie Partnerstwo na rzecz Zintegrowanego Zarządzania Zrównoważonym Rozwojem, a jego partnerem odpowiedzialnym za budowę narodowego centrum szkoleniowego w Polsce jest właśnie Fundacja Sendzimira. Ma ono na celu przede wszystkim promowanie zrównoważonego rozwoju miast i regionów europejskich, a także poszukiwanie synergii między różnymi projektami i inicjatywami dotyczącymi ZR i zmian klimatycznych. Należy równocześnie podkreślić, że inicjatywa wspiera unijną politykę spójności¹⁶.

4. Znaczenie członkostwa w Unii Europejskiej dla realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce

W procesie negocjowania warunków członkostwa Polski w UE kwestie związane ze ZR odnosiły się do wielu obszarów negocjacyjnych. Najistotniejszą rolę odgrywało jednak w obszarze negocjacyjnym środowisko. Był to jeden z najtrudniejszych obszarów, i to zarówno ze względu na konieczność dostosowania ustawodawstwa polskiego do dorobku prawnego UE, jak i możliwości wdrażania unijnych norm wynikających z różnorodnych wspólnotowych aktów prawnych. W konsekwencji Polska uzyskała aż dziewięć okresów przejściowych w tym obszarze¹⁷.

Stając się członkiem UE, Polska została zobowiązana do realizacji unijnej Strategii ZR¹⁸. Jej wdrożenie napotkało jednak szereg barier, do których należały m.in.:

¹⁵ Fundacja Sendzimira, <http://www.sendzimir.org.pl>, 5.09.2011.

¹⁶ www.localmanagement.eu/index.php/champ:partnership.

¹⁷ Por. np. *Raport na temat rezultatów negocjacji o członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w UE*, Rada Ministrów, Warszawa, grudzień 2002, s. 33.

¹⁸ Geneza Strategii Zrównoważonego Rozwoju jest związana z polityką środowiskową UE, która stała się pierwszym elementem strategii i opiera się na zasadach unikania zagrożenia ekologicznego

brak rządowej komisji do spraw zrównoważonego rozwoju, brak aktualnej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej, brak aktualnej koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, brak struktur organizacyjnych dla zarządzania siecią ekologiczną NATURA 2000, a także opóźnienia w realizacji dyrektyw unijnych. Bariery te są jednak stopniowo eliminowane, a Polska konsekwentnie przyjmuje kolejne zobowiązania wynikające z ewoluujących postanowień unijnej strategii sprzyjającej rozwojowi zrównoważonemu.

Z punktu widzenia bieżącej realizacji ZR na poziomie UE najistotniejsza wydaje się, przyjęta w marcu 2010 r., Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020¹⁹.

Tabela 1. Cele Strategii Europa 2020 wyznaczone dla UE-27 i UE-12 i w krajowym programie reform dla Polski i bieżące kształtowanie się wskaźników ilościowych strategii dla Polski

	Stopa zatrudnienia (w %)	B i R jako % PKB	Ograniczenie emisji CO ₂	Udział energii odnawialnej	Ograniczenie zużycia energii (w mln t)	Przedwczesne zakończenie nauki (w %)	Wykształcenie wyższe	Zmniejszenie liczby ludności zagrożonej ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
UE27	75	3	20% w odniesieniu do 1990	20%	Wzrost efektywności energetycznej o 20% (368 mln t)	10%	40%	20 000 000
UE12	72,9	1,63	12%	19%	-----	11%	37%	-----
Polska	71	1,7	14%	15,48%	14,00	4,5%	45%	1 500 000
Wypełnianie przez Polskę poszczególnych celów Strategii Europa 2020 w latach								
	2010	2010	2009 (1990 = 100)	2009	2009	2010	2010	2010
	64,6	0,74	83	8,9	363,72	5,4	35,3	10 409

Źródło: opracowano na podstawie danych z: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_pl.pdf; <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020>.

oraz odpowiedzialności sprawców zanieczyszczeń za spowodowane szkody (por. np. *Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, red. J. Barcz, Wyd. Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2002, s. 85).

¹⁹ *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna, Bruksela 3.03.2010.

Jej przyjęcie wiąże się z podejmowaniem różnorodnych działań, także w Europie, na rzecz skutecznego przezwyciężania negatywnych skutków obecnego kryzysu. Głównym celem Strategii Europa 2020 jest realizacja wieloaspektowo rozumianego rozwoju zrównoważonego w krajach członkowskich Unii Europejskiej i poprawa konkurencyjności ugrupowania w skali globalnej. Wynika to z priorytetów strategii Europa 2020, które obok rozwoju inteligentnego, czyli rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, oraz rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, czyli wspieraniu gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną, wymieniają rozwój zrównoważony związany ze wspieraniem gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej²⁰.

W strategii Europa 2020 Komisja Europejska (KE) wytyczyła kilka celów ilościowych (tab. 1). W ramach ich realizacji wyznaczono wartości wybranych wskaźników, których osiągnięcie przez poszczególne kraje członkowskie powinno doprowadzić do wypełnienia zamierzonych w strategii celów dla UE jako całości. Ze względu na zróżnicowany poziom szeroko rozumianego rozwoju gospodarczego i wynikające z niego możliwości ich realizacji zostały one zweryfikowane według możliwości poszczególnych krajów członkowskich i określone przez państwa członkowskie w krajowych programach reform²¹. Dla Polski zostały one ustalone poniżej celów dla UE jako całości, a aktualne kształtowanie się ich wartości wskazuje na konieczność podjęcia zdecydowanych działań umożliwiających osiągnięcie ich w perspektywie roku 2020, co potwierdzają dane zawarte w tabeli 1.

5. Podsumowanie

Działania na rzecz rozwoju o zrównoważonym charakterze były w Polsce podejmowane praktycznie od momentu zwrócenia uwagi na jego istotę w międzynarodowym środowisku. Ujęcie go w Konstytucji czy też uchwalenie uwzględniających go aktów prawnych było działaniem nowatorskim na tle innych krajów. Na uwagę zasługuje uwzględnienie problematyki ZR już w procesie transformacji polskiej gospodarki. Zapisy te nie zapewniły jednak skutecznego osiągnięcia wyznaczonych, często bardzo ambitnych, celów w zakresie realizacji ZR. Proces ubiegania się o członkostwo i okres członkostwa w UE ukształtował nowe ramy dla ZR w Polsce. Podleganie unijnym regulacjom w tym zakresie, którym towarzyszy korzystanie ze środków finansowych UE, stworzyło nowe możliwości realizacji zróżnicowanych działań służących ZR Polski.

Analiza wartości wynikających z celów dla Polski, wyznaczonych w ramach Strategii Europa 2000, wskazuje na konieczność podjęcia różnorodnych działań umożliwiających osiągnięcie wielkości zawartych w krajowym planie reform i za-

²⁰ Tamże, s. 6.

²¹ Por. np. http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_pl.pdf.

akceptowanych przez Radę UE. Ich realizację należy jednak potraktować nie tylko jako obowiązek wynikający z członkostwa w UE, lecz również, a może przede wszystkim, jako szansą rozwojową w tych dziedzinach, których poziom od lat decyduje o niedorozwoju polskiej gospodarki.

Literatura

- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, KOM (2010) 2020 wersja ostateczna, Bruksela 3.03.2010.
- Ocena zrównoważonego rozwoju (ekorozwoju) w procesie transformacji polskiej gospodarki, Ekspertyza*, red. S. Kozłowski, Zeszyty Naukowe PAN, Komitet Człowiek i Środowisko, nr 30, Warszawa 2002.
- Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, red. J. Barcz, Wyd. Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2002.
- Raport na temat rezultatów negocjacji o członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w UE*, Rada Ministrów, Warszawa, grudzień 2002.
- Zabłocki G., *Rozwój zrównoważony, idee, efekty, kontrowersje*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 2002.

Akty prawne

- Konstytucja RP z dn. 2 kwietnia 1997, www.konstytucja-polski.pl.
- Uchwała Sejmu RP z dnia 19 stycznia 1995 w sprawie polityki zrównoważonego rozwoju, MP 95.4.47.
- Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 107 z dnia 11 września 2002 w sprawie Utworzenia Rady do spraw Zrównoważonego Rozwoju, MP nr 40, poz. 629.
- Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr 83 z dnia 16 listopada 2010 w sprawie zniesienia Rady do spraw Zrównoważonego Rozwoju, MP nr 87, poz. 1026.

Źródła internetowe

- http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_pl.pdf.
- www.agenda21.waw.pl.
- www.localmanagement.eu/index.php/champ:partnership.
- www.sendzimir.org.pl.
- www.unic.un.org.pl/johannesburg/komisja.php.

EVOLUTION OF THE IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN POLAND

Summary: Sustainable development (SD) is one of the challenges of global economy. The involvement of Poland in its establishment has a multidimensional nature. The postulates of SD were already realized in Poland during the systemic transformation. Subsequent commit-

ments and adjustments in this area were associated with the process of Polish application for the membership in the EU and negotiating its terms. An institutional support in the realization of sustainable development is supported by the activity of the Ministry of Economy and non-governmental organizations such as *Fundacja Sendzimira*. The implementation of the SD Strategy is currently realized in the EU under the Europe 2020 strategy and within its quantitative goals. Targets set for Poland in the national reform program are below those for the EU as a whole. However, their consistent realization should guarantee Poland an achievement of the next level of SD.

Keywords: sustainable development, strategy, Poland, European Union.